

การศึกษาศักยภาพในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านหัวเขาจังหวัดราชบุรี

A Study of Potentials of Cultural Tourism

in Ban Hua Chin Community, Ratchaburi Province

ดร. นงลักษณ์ จันทาทากุล*

ผศ.ดร.นรินทร์ สังข์รักษา**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านหัวเขาจีน 2) ศึกษาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านหัวเขาจีน และ 3) ศึกษาปัญหา/อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านหัวเขาจีน การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นบุคคลในครอบครัวของชุมชนบ้านหัวเขาจีนที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป จำนวน 152 คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 113 คน วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม มีค่าเชื่อมั่น (r) = .9008 ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ระดับลึก จำนวน 14 คน และสนทนากลุ่ม จำนวน 12 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) รวบรวมข้อมูลที่ได้และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านหัวเขาจีนโดยรวมทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรม และด้านองค์กรอยู่ในระดับมาก 2) แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญได้แก่ (1) การสนับสนุนงบประมาณเพื่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง (2) การให้ความรู้การจذبกรมในการจัดการการท่องเที่ยวให้ประสบความสำเร็จ (3) การศึกษาดูงานและการศึกษาการปฏิบัติที่ดีในการท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จ และ (4) การประชาสัมพันธ์ผ่านทางเว็บไซต์ การประชาสัมพันธ์ผ่านหน่วยงานต่างๆ ในระดับจังหวัด และสื่อต่างๆ รวมถึงการส่งเสริมการตลาดเชิงรุกของชุมชนอย่างต่อเนื่อง และการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆ 3) ปัญหาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านหัวเขาจีนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ปัญหาด้านองค์กรมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาเป็นปัญหาด้านกิจกรรม และด้านที่ต่ำที่สุดคือ ด้านพื้นที่ ส่วนแนวทางแก้ปัญหาด้านกิจกรรม มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาเป็นแนวทางแก้ปัญหาด้านองค์กร และด้านที่ต่ำที่สุดคือ แนวทางแก้ปัญหาด้านพื้นที่

คำสำคัญ : ศักยภาพในการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนบ้านหัวเขาจีน

* อาจารย์ ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์

Abstract

This research was aimed to study 1) the potentials of cultural tourism in Ban Hua Chin community, Ratchaburi Province 2) propose the guideline of tourist development and the solution for dealing with its problems and obstacles. Based on the mixed two research methodologies, 113 respondents were firstly simple random sampled from total amounts of 152 dwellers aged more than or equal to 15 years old in the community to interview with the quantitative questionnaire (reliability value = .9008). For the qualitative processes, 14 and 12 respondents were purposively selected to in-depth interview and joint in focus group discussion respectively. The collected data was then analyzed with Statistical Computer Program Package and the technique of content analysis.

From the results it was found that the potentials of cultural tourism in four aspects ; area, organization, activities and organization were evaluated at much level. And the guideline proposed here was presented as follows:

- The government sector should support their budgets for the mobilization of continuous tourist activities.
- The community should be promoted and supported to train about how to manage to achieve the successful level.
- The community should be promoted and supported to learn in the good practices of many tourist sites which could success in their business.
- The tourist site should be publicized through internet or websites, and mass media in additional to many channels of provincial government offices.
- The tourist site should be promoted through many activities of active market promotion approaches.

The problems found here were totally measured at much level. The organizational problems had its mean score at the highest level and the lower and lowest mean score were the problems of activities and the problems of tourist site respectively. The solution of activities was the highest mean score, and the lower and lowest score were the solution of organization and the solution of tourist site respectively.

KeyWords: Potentials of tourism cultural tourism ban Hua Chin Community

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่เจริญเติบโตและมีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย รัฐบาลจึงมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยการท่องเที่ยวเริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศอย่างจริงจังเป็นครั้งแรก เมื่อมีการบรรจุแผนพัฒนาการท่องเที่ยวไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 เรื่อยมา จนถึงปัจจุบัน (นรินทร์ สังข์รักษา, 2552 : 1) ทั้งนี้วัตถุประสงค์หลักของการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวจะมีลักษณะที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับต่าง ๆ กล่าวคือ มุ่งเน้นความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจเป็นเป้าหมายแรก ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการจ้างงาน การสร้างรายได้ และถ่ายทอดความเจริญไปสู่ภูมิภาค

กล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวช่วยสร้างงาน สร้างอาชีพ และช่วยให้เกิดการกระจายรายได้สู่ประชาชนในทุกส่วนที่มีสถานที่ท่องเที่ยว รวมทั้งยังสร้างชื่อเสียงให้แก่ประเทศ ทำให้ได้เป็นที่รู้จักของนานาประเทศได้อีกทางหนึ่งด้วย นอกจากนี้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นภูมิปัญญาของชุมชนที่สามารถพัฒนาเพื่อการอนุรักษ์และสร้างรายได้ให้กับชุมชน นอกจากนี้บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548 : 286-288) ได้อธิบายว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประกอบด้วย 1) ประวัติศาสตร์และร่องรอยทางประวัติศาสตร์ 2) โบราณคดีและพิพิธภัณฑ 3) งานสถาปัตยกรรมเก่าแก่ดั้งเดิม 4) ศิลปะ หัตถกรรม ประติมากรรม ภาพวาด รูปปั้นและแกะสลัก 5) ศาสนารวมถึงพิธีกรรมต่างๆทางศาสนา 6) ดนตรี การแสดงละคร ภาพยนตร์ 7) ภาษาและวรรณกรรม 8) วิถีชีวิต เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย อาหาร 9) ประเพณี วัฒนธรรมพื้นบ้าน เทศกาลต่างๆ จึงเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวมีความสำคัญและมีหลายรูปแบบ แต่รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) ที่ดำเนินการโดยชุมชน เรียกว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-based Tourism : CBT) เป็นการจัดการท่องเที่ยวหรือเป็นแหล่งท่องเที่ยวของท้องถิ่นที่อาศัยคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์และก่อให้เกิดรายได้ของชุมชน ทั้งยังเป็นภูมิปัญญาของชุมชนที่สามารถพัฒนาเพื่อการอนุรักษ์และสร้างรายได้ให้กับชุมชน (นรินทร์ สังข์รักษา, 2555 : 197-198)

จังหวัดราชบุรีมีสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญและมีชื่อเสียงหลายแห่ง เช่น พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เขาแก่นจันทร์ พระปรางวัดมหาธาตุวรวิหาร เมืองโบราณคูบัว จิปาถะภัณฑสถานบ้านคูบัว วัดหนองหอย ถ้ำเขาบิน พิพิธภัณฑน์หิ้งใหญ่วัดขนอน วัดเขาช่องพราน วัดคงคาราม ถ้ำจอมพล ตลาดน้ำดำเนินสะดวก ธารน้ำร้อนบ่อคลิ้ง เขาระจิม อุทยานหุบซึ้งฝั่งสยาม ตลาดเจ็ดเสมียน 119 ปี และศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำ ฯลฯ (ราชบุรี, 2553: 26-63 ; ผู้ว่าฯ ชวนกิน ชวนซื้อ ชวนเที่ยว ชวนพักราชบุรี, 2553 : 11-163) จึงเห็นได้ว่า จังหวัดราชบุรีมีศักยภาพในเรื่องของการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดราชบุรีเป็นห่วงโซ่คุณค่าที่สำคัญ ซึ่งมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมที่มีชื่อเสียง ในขณะที่ ชุมชนบ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน เป็นชุมชนหนึ่งที่น่าสนใจ ซึ่งมีภูมิประเทศติดกับจังหวัดเพชรบุรี ได้มีการพัฒนาชุมชนมาอย่างต่อเนื่อง เป็นชุมชนพัฒนาตัวอย่างแบบก้าวหน้า มีอัตลักษณ์เป็นชุมชนไทยทรงดำ ได้เปิดประตูสู่โลกกว้างทางวัฒนธรรม ด้วยสโลแกนที่ว่า “ 5 ไทไทย

ทรงดำ เลิศล้ำผ้าทอ โอชะหนอรำแคน ดินแดนความพอเพียง” ได้รับรางวัลการพัฒนาต่างๆ มากมาย ได้รับการพัฒนาเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อยู่เย็นเป็นสุขต้นแบบ (ข้อมูลทั่วไปของชุมชนบ้านหัวเขาจีน, 2555) นอกจากนี้ในปี 2554 ชุมชนบ้านหัวเขาจีนได้ประกาศเป็นหมู่บ้าน OTOP เพื่อการท่องเที่ยว และได้เปิดศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำ อันเป็นศูนย์รวมไทยทรงดำของชุมชนบ้านหัวเขาจีน ซึ่งเกิดจากการมีส่วนร่วมและก่อให้เกิดความเข้มแข็งเป็นอย่างมาก จากการศึกษาที่คณะผู้วิจัยได้ไปศึกษาดูงาน และสัมภาษณ์เบื้องต้น พบว่า ชุมชนนี้มีศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาสู่การท่องเที่ยวได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

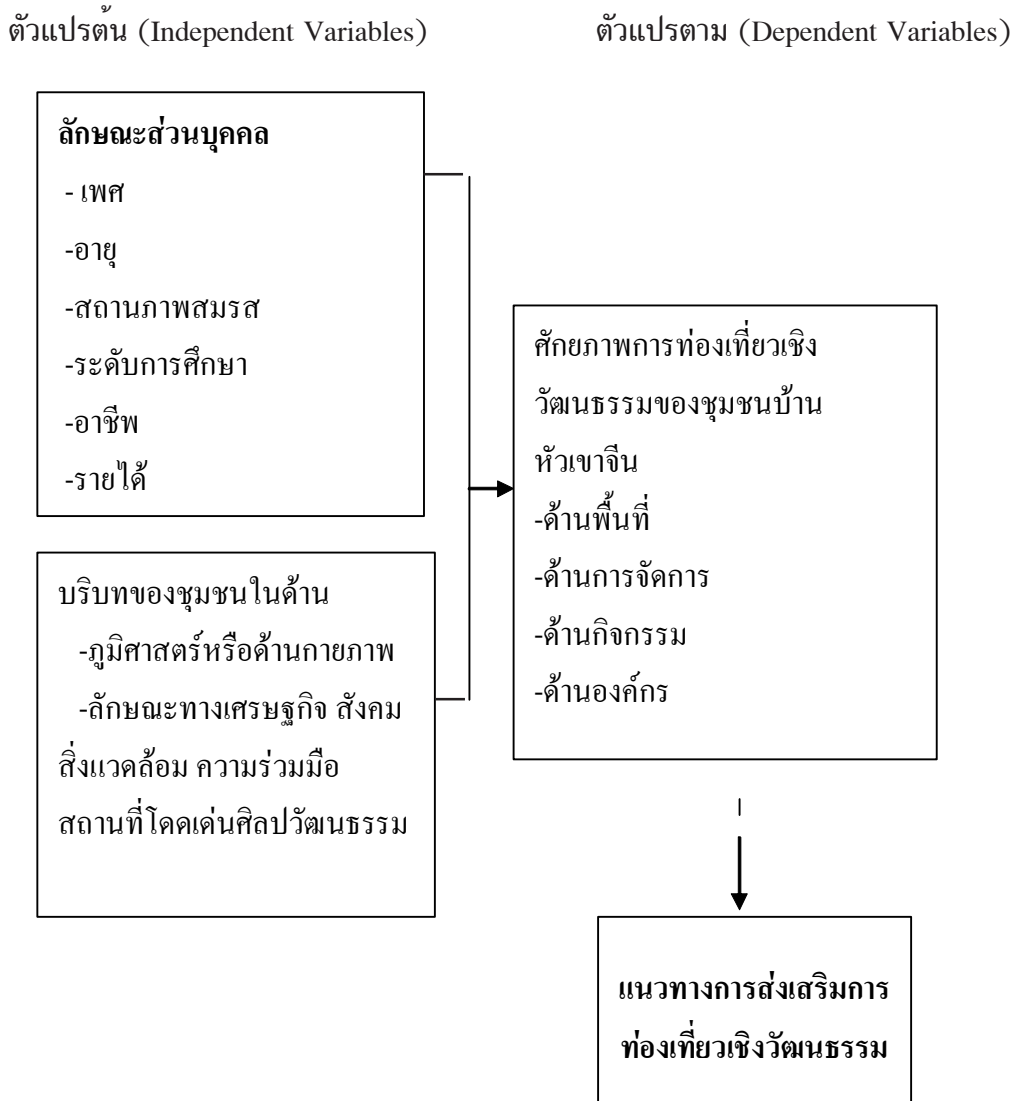
1. เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านหัวเขาจีน
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านหัวเขาจีน
3. เพื่อศึกษาปัญหา/อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านหัวเขาจีน

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยว แนวคิดเกี่ยวกับการบริการ แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยด้านผู้นำและการทำงานเป็นทีม ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดราชบุรี และบริบทของชุมชนบ้านหัวเขาจีน จังหวัดราชบุรี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้สรุปและสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยที่เป็นการเชื่อมโยงประเด็นต่างๆ อย่างบูรณาการ ประกอบด้วย ตัวแปรต้น ลักษณะส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ และบริบทของชุมชนบ้านหัวเขาจีน ลักษณะทางภูมิศาสตร์ สังคม และเศรษฐกิจ ส่วนตัวแปรตาม ได้แก่ ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรม และด้านองค์กร ดังแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นบุคคลในครอบครัวของชุมชนบ้านหัวเขาจีนที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป จำนวน 152 คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 113 คน วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม มีค่าเชื่อมั่น (r) = .9008 ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ระดับลึก จำนวน 14 คน และสนทนากลุ่ม จำนวน 12 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) รวบรวมข้อมูลที่ได้และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านหัวเขาเงิน

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นต่อบริบทของชุมชนบ้านหัวเขาเงิน ในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

	(n=113 คน)			
ความคิดเห็นต่อบริบทของชุมชน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับแรงจูงใจ	ลำดับที่
1. สภาพภูมิศาสตร์หรือด้านกายภาพของชุมชน	3.90	.680	มาก	4
2. ลักษณะสภาพแวดล้อมของชุมชน	3.57	.933	มาก	6
3. ลักษณะสภาพทางเศรษฐกิจของชุมชน	3.52	.814	มาก	7
4. สภาพทางสังคมของชุมชน	3.87	.750	มาก	5
5. ชุมชนมีผู้นำ/กลุ่มที่ให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ	4.61	.618	มากที่สุด	1
6. ชุมชนมีสถานที่ที่โดดเด่นสามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	4.39	.773	มาก	2
7. ชุมชนมีศิลปวัฒนธรรมที่สามารถนำมาใช้เป็นจุดขายได้	4.34	.884	มาก	3
รวม	4.02	.899	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อบริบทของชุมชนบ้านหัวเขาเงินในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.02, S.D.=.899$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ชุมชนมีผู้นำ/กลุ่มที่ให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ ($\bar{X}=4.61, S.D.=.618$) รองลงมาอยู่ในระดับมาก คือ ข้อชุมชนมีสถานที่ที่โดดเด่นสามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ($\bar{X}=4.39, S.D.=.773$) ส่วนข้อต่ำที่สุดอยู่ในระดับมากเช่นกัน คือ ลักษณะสภาพทางเศรษฐกิจของชุมชน ($\bar{X}=3.52, S.D.=.814$)

2. ความคิดเห็นต่อศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านหัวเขาจีน
 ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับความคิดเห็น
 ต่อศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านหัวเขาจีนโดยรวม

(n=113 คน)

ความคิดเห็นต่อศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
1. ด้านพื้นที่	3.81	.899	มาก	3
2. ด้านการจัดการ	4.19	.841	มาก	1
3. ด้านกิจกรรม	4.15	.867	มาก	2
4. ด้านองค์กร	3.62	.988	มาก	4
รวม	3.94	.899	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นต่อศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านหัวเขาจีนโดยรวม ทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.94, S.D.=.899$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการจัดการมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.19, S.D.=.841$) รองลงมาเป็นด้านกิจกรรม มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.15, S.D.=.867$) และด้านที่ต่ำที่สุดอยู่ในระดับมาก คือ ด้านองค์กร ($\bar{X}=3.62, S.D.=.988$)

จากการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านหัวเขาจีน มีกิจกรรมโฮมสเตย์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ชื่นชมวิถีชีวิต วัฒนธรรมความเป็นอยู่ของไทยทรงดำ ซึ่งมีอยู่มากกว่า 10 หลังคาเรือน รวมถึงศูนย์วัฒนธรรมหรือที่โรงเรียน ที่สามารถรองรับได้มากกว่า 100 คน กิจกรรมโฮมสเตย์ต่างๆ เช่น การรำแคน สาธิตการทำอาหาร การจักสาน การทอผ้า การดูการเลี้ยงไหม พิธีการแต่งงาน วิถีชีวิตไทยทรงดำ และการไหว้ผีเรือน ดังที่คุณสมหมายกล่าวว่า “ถ้าโฮมสเตย์เราก็พร้อมแล้วแต่ความประสงค์ของนักท่องเที่ยวหรือนอนที่ศูนย์วัฒนธรรมหรือโรงเรียนก็ได้ กิจกรรมที่เขาเข้ามาพักนี้ทำ มีรำแคน เราก็จัดให้ สาธิตการทำอาหารที่บ้าน การจักสาน ไปดูหม่อนการมาพักก็แล้วแต่มาทำวันไปดูให้หมดกิจกรรม ส่วนใหญ่ 2 วัน 2 คืน ...เขารู้จักจากเว็บไซต์ว่า 5 ไร่มีอะไรบ้าง สาธิตการทำอาหาร พิธีการแต่งงาน ...ค่าใช้จ่ายเราคิดอย่างไรถ้าพัก 1 คืน คิดเป็นรายหัวค่าอาหาร ค่าที่นอน กิจกรรมการแสดงฐานละ 1,000-2,000 บาท ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวจะมาแบบ ถ้าน้อยๆจะไม่มาค้างดูเสร็จแล้วก็กลับไป ถ้าเป็นคณะก็จะมาค้าง”

ส่วนแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านหัวเขาจีน มีแรงจูงใจหลายประการ ทั้งจากการมีผู้นำ การมีส่วนร่วม วัฒนธรรม การทอผ้า ชีวิตความเป็นอยู่ และอาหารเป็นต้น ดังที่คุณอุไร กล่าวว่า “แรงจูงใจที่นักท่องเที่ยวมาที่หัวเขาจีน...ร่วมกันหลายๆด้าน การมีส่วนร่วม ผู้นำที่นี้เข้มแข็งมาก วัฒนธรรม การทอผ้าอยากมาเห็นอยากมาเที่ยว วิถีชีวิตความเป็นอยู่ไทยทรงดำ อาหารขนมควายลุยคือเป็นข้าวเหนียวเปียก”

นอกจากนี้กำนันปทุม ยังกล่าวเสริมถึงกิจกรรมของชุมชนบ้านหัวเขาจีน ในวันสงกรานต์วันที่ 13 เมษายนของทุกปี จะมีพิธีกรรมการจัดงานประเพณี ดังว่า “อย่างปีหนึ่งเราจะจัดงานครั้งหนึ่งวันที่ 13 เมษายนบางปีเราจะไม่มีงบประมาณจัดงานเลยอย่างปีที่แล้วไม่ได้ อย่างองค์การบริหารให้มาปีละ 50,000 บาท แต่ปีนี้ขอเพิ่มไป 200,000 บาท ไม่รู้จะได้หรือเปล่า ถ้าปีไหนไม่ได้งบประมาณแต่เราก็ต้องจัดทุกปี”

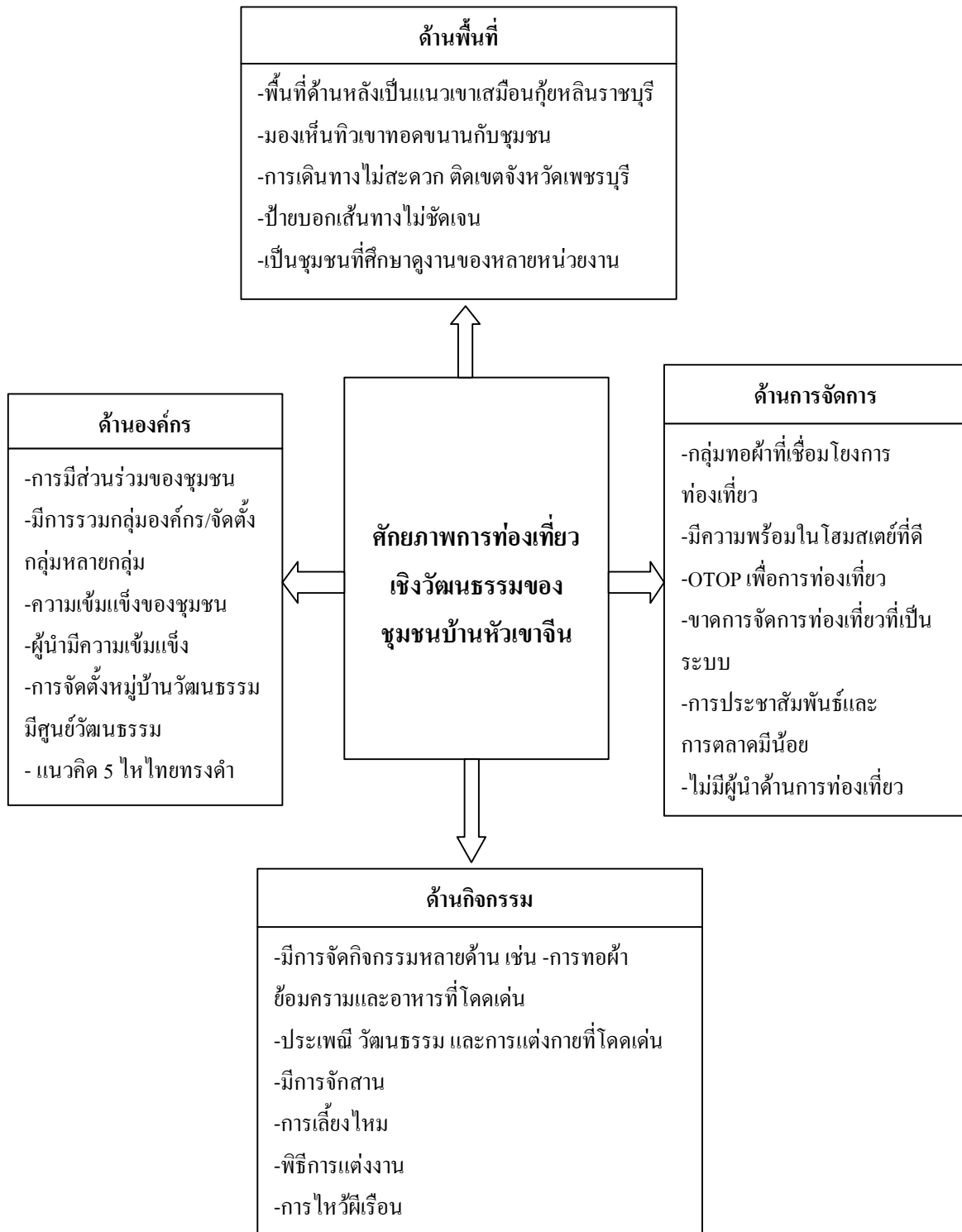
ขณะที่ปัจจัยสนับสนุนการจัดกิจกรรม ด้วยการใช้รถกระบะ รถโต (รถกะเทาะ) นั่งชมวิว ดังที่ผู้นำกลุ่มท่องเที่ยว กล่าวว่า “ปัจจัยสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ถ้าอยากจะไปขอดูโฮมสเตย์ที่เลี้ยงไหมบางครั้งเราไม่ค่อยจะพร้อมไม่อยากจะนั่งรถกระบะอยากนั่งรถกะเทาะ ทุกวันนี้เราขอว่าว่างไหมมาช่วยหน่อย”

การเรียนรู้วัฒนธรรมไทยทรงดำ มีการศึกษาดูงานจากหน่วยงานและต่างประเทศ กำนันปทุม กล่าวว่า “การมาเรียนรู้วัฒนธรรม อย่างเดียว อย่างต่างประเทศ 12 ประเทศมาดูมา 2 ครั้งแล้ว มาทางจังหวัดแล้วติดต่อมาทางอำเภอแล้วมาประสานพัฒนากร สหกรณ์แล้วเขาจะระบุว่าเขาจะดูอะไร”

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ชุมชนบ้านหัวเขาจีนมีศักยภาพและความพร้อมในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังที่ประธานกลุ่มท่องเที่ยว กล่าวว่า “ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยว ...มีความพร้อมไม่มีปัญหา ประสานงานให้เข้าใจกัน”

นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยได้สังเคราะห์ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้านหัวเขาจีน สามารถสรุปดังแผนภูมิที่ 2

แผนภูมิที่ 2 การสังเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนบ้านหัวเขาเงิน

2. แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านหัวเขาจีน

แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญได้แก่ 1) การสนับสนุนงบประมาณเพื่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง 2) การให้ความรู้การจัดอบรมในการจัดการการท่องเที่ยวให้ประสบความสำเร็จ 3) การศึกษาดูงานและการศึกษาการปฏิบัติที่ดีในการท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จ และ 4) การประชาสัมพันธ์ผ่านทางเว็บไซต์ การประชาสัมพันธ์ผ่านหน่วยงานต่างๆในระดับจังหวัด และสื่อต่างๆ รวมถึงการส่งเสริมการตลาดเชิงรุกของชุมชนอย่างต่อเนื่อง และการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆ เพื่อให้มีนักท่องเที่ยวได้เข้ามาเที่ยวชม ทั้งยังเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมชีวิตความเป็นอยู่ไว้ ส่วนความต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐ/หน่วยงานในหลายด้าน และมีข้อเสนอที่เป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยว ได้แก่ การสนับสนุนของหน่วยงาน 3 ก. ได้แก่ 1) ก : กรรมการประกอบด้วย (1) หน่วยงานระดับจังหวัด (2) หน่วยงานท้องถิ่น และ (3) องค์กรและประชาชน 2) ก: กองทุน ได้แก่การสนับสนุนด้านความรู้และวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และ 3) ก: การเงิน คือ การสนับสนุนงบประมาณของทั้ง 3 ส่วนอย่างต่อเนื่องและจริงจัง

ตารางที่ 3 สรุปประเด็นสำคัญของสภาพการณ์และข้อมูลพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยว

ประเด็น	ชุมชนบ้านหัวเขาจีน
1. ภาพรวมการท่องเที่ยว	มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม และความหลากหลายทางศิลปะ ก่อให้เกิดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น
2. บริบทของชุมชน	ชุมชนต้นแบบ มีความเข้มแข็ง องค์กรและการรวมกลุ่ม และเป็นชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ
3. ความเป็นไทยทรงดำ	การไหว้ผีเรือน การแต่งกาย อาหาร วิถีชีวิตที่เรียบง่าย
4. จุดเด่นของชุมชน	5 ไทยทรงดำ ความเป็นวัฒนธรรมไทยทรงดำ การรวมกลุ่มทอผ้า การปลูกม่อนเลี้ยงไหม ผ้าขาวม้าร้อยสี
5. ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้านโฮมสเตย์	หมู่บ้าน OTOP ปี 2554 หมู่บ้านวัฒนธรรม และหมู่บ้านโฮมสเตย์
6. ศักยภาพการท่องเที่ยว	มีความพร้อมในด้านที่พักโฮมสเตย์ มีศักยภาพและความพร้อมในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และแรงจูงใจในวัฒนธรรมไทยทรงดำ
7. ปัญหา	สิ่งแวดล้อมจากฟาร์มหมู และป้ายบอกทาง
8. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวและความต้องการ	แนวทางการพัฒนา ความร่วมมือของ 3 ก .คือ กรรมการ กองทุนและการเงิน ประกอบด้วย(1)หน่วยงานระดับจังหวัด (2) หน่วยงานท้องถิ่น และ (3) องค์กรและประชาชน ในประเด็นต่างๆ ได้แก่ 1) การสนับสนุนงบประมาณ 2) การสนับสนุนความรู้และวิชาการ 3) การศึกษาดูงานชุมชนที่ประสบความสำเร็จ และ 4) การประชาสัมพันธ์และการตลาดเชิงรุก
9. ความต้องการ	ความต้องการการสนับสนุน จากภาครัฐและท้องถิ่นเป็นหลัก

3. ปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนบ้านหัวเขาเงิน

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับความคิดเห็นต่อปัญหา และแนวทางแก้ปัญหาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านหัวเขาเงินโดยรวม

(n=113 คน)

ความคิดเห็นต่อปัญหาและแนวทางแก้ปัญหา				
การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
1. ปัญหาด้านพื้นที่	3.60	.883	มาก	4
2. แนวทางแก้ปัญหาด้านพื้นที่	3.84	.876	มาก	(4)
3. ปัญหาด้านการจัดการ	3.83	.826	มาก	3
4. แนวทางแก้ปัญหาด้านการจัดการ	4.09	.750	มาก	(3)
5. ปัญหาด้านกิจกรรม	3.85	.862	มาก	2
6. แนวทางแก้ปัญหาด้านกิจกรรม	4.18	.693	มาก	(1)
7. ปัญหาด้านองค์กร	4.00	.704	มาก	1
8. แนวทางแก้ปัญหาด้านองค์กร	4.16	.703	มาก	(2)
รวม	3.94	.787	มาก	

จากตารางที่ 4 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นต่อปัญหาและแนวทางแก้ปัญห การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านหัวเขาเงินโดยรวม ทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.94$, S.D.=.787) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ปัญหาด้านองค์กรอยู่ในระดับมาก มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.00$, S.D.=.704) รองลงมาเป็นปัญหาด้านกิจกรรม มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.85$, S.D.=.862) และด้านที่ต่ำที่สุด คือ ด้านพื้นที่อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.60$, S.D.=.883) ส่วนแนวทางแก้ปัญหาด้านกิจกรรม มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.18$, S.D.=.693) รองลงมาเป็นแนวทางแก้ปัญหาด้านองค์กร มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.16$, S.D.=.703) และด้านที่ต่ำที่สุด คือ แนวทางแก้ปัญหาด้านพื้นที่อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.84$, S.D.=.876)

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการวิจัย คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ 2 ระดับ คือ ข้อเสนอแนะระดับนโยบายและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไทยทรงดำในด้านพื้นที่ ยังขาดการ

สนับสนุนในด้านวิชาการและการจัดการการท่องเที่ยวให้โดดเด่นมากพอ ดังนั้นหน่วยงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องระดับจังหวัด ควรจัดทำแผนยุทธศาสตร์เพื่อสร้างเอกลักษณ์/ความรู้/คุณค่า ให้เห็นวัฒนธรรมเฉพาะท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์เพื่อการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม/ตัวตนของชาติพันธุ์ไทยทรงดำในจังหวัดราชบุรี

2. จากผลการวิจัยที่พบว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไทยทรงดำในด้านพื้นที่ โดยเฉพาะภูมิทัศน์ ป้ายบอกทางและการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอยู่ในระดับต่ำสุด ดังนั้นหน่วยงานท้องถิ่นและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในท้องถิ่น ควรเร่งปรับปรุงภูมิทัศน์ ป้ายบอกทางและจัดทางบประมาณทั้งในหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการจัดกิจกรรม/การณรงค์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามปีปฏิทินอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

จากข้อค้นพบการวิจัยครั้งนี้ ควรพิจารณาประเด็นต่างๆ เพื่อให้เกิดผลสำเร็จในการท่องเที่ยว ดังนี้

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ยังขาดการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานทั้งในระดับจังหวัดและท้องถิ่นที่อยู่ในระดับต่ำสุด ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและท้องถิ่น ควรมีการประชุม วิเคราะห์ส่วนขาดในปัญหาการท่องเที่ยว และจัดทำแผนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

2. จากผลการวิจัยที่พบว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ชุมชนมีความพร้อมแต่ยังขาดการจัดการโดยเฉพาะด้านภูมิทัศน์ ป้ายบอกทาง สิ่งอำนวยความสะดวก และการพัฒนาบุคลากรในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เช่น อินเทอร์เน็ต ยังขาดการพัฒนาควรจัดทำแผนเพื่อของบประมาณการสนับสนุนการดำเนินการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3. จากผลการวิจัยที่พบว่า การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอยู่ในระดับต่ำสุด ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและท้องถิ่น ร่วมกับสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น ควรเร่งรัดการประชาสัมพันธ์เชิงรุก โดยเฉพาะการเสนอข่าวสารผ่านทางสื่อ ป้ายโฆษณาการท่องเที่ยว รวมถึงการประชาสัมพันธ์ผ่านทางสื่อสารมวลชน ทางเว็บไซต์ หรืออินเทอร์เน็ต และส่งข่าวกิจกรรมการท่องเที่ยวให้กับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สาขาจังหวัดเพชรบุรี

4. จากผลการวิจัยที่พบว่า สภาพเศรษฐกิจของชุมชนบ้านเขาหัวจิ้งอยู่ในระดับต่ำ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและท้องถิ่น ร่วมกับสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น ควรส่งเสริมอาชีพ เช่น การทอผ้า และอาชีพเสริมอื่นๆ ตามความสนใจของชุมชนอย่างจริงจัง เพื่อเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวให้ครบวงจร

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยในชุมชนบ้านหัวเขาจิ้ง

2. ควรมีการศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รวมถึงเส้นทางการท่องเที่ยว

(Root) เพื่อการเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเกี่ยวกับจังหวัดเครือข่ายในภาคตะวันตก

3. ควรมีการศึกษาวิจัยและพัฒนา รูปแบบการประชาสัมพันธ์เชิงรุก รวมถึงการพัฒนาเว็บไซต์ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดราชบุรี

4. ควรมีการวิจัยรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวชุมชน (Community Tourism) ที่เชื่อมโยงกับ สินค้าเกษตร ร้านจำหน่ายของที่ระลึก โอท็อป สินค้าท้องถิ่นที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ในจังหวัด ราชบุรี

เอกสารอ้างอิง

จังหวัดราชบุรี. (2553). *เที่ยวชมราชบุรี*. ราชบุรี : ม.ป.ท.

_____. (2553). *ผู้ว่าฯ ชวนกิน ชวนซื้อ ชวนเที่ยว ชวนพักราชบุรี*. ราชบุรี : ม.ป.ท.

_____. (2553). *ราชบุรี*. ราชบุรี : องค์การบริหารส่วนจังหวัดราชบุรี.

นรินทร์ สังข์รักษา. (2555). *การศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา ศิลป วัฒนธรรมในอุ่อารยธรรม จังหวัดราชบุรี* นครปฐม : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศิลปากร.

นรินทร์ สังข์รักษา. (2555). *หนังสือการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา*. นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย ศิลปากร.

นรินทร์ สังข์รักษาและคณะ. (2552). *รายงานการวิจัยเครือข่ายการผลิตสินค้าเกษตรและห่วงโซ่ อุปทานของจังหวัดนครปฐมเพื่อการท่องเที่ยวจังหวัดนครปฐม*. นครปฐม : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

_____. (2555). *รายงานการวิจัยเพื่อพัฒนาและยกระดับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตาม แนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในจังหวัด ราชบุรี* นครปฐม : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. ศูนย์วิชาการท่องเที่ยวแห่ง ประเทศไทย บริษัท เพรส แอนด์ ดีไซน์ จำกัด.

_____. (2548). *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ธุรกิจที่ไม่มีวันตาย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ ซี.พี.บุ๊ค สแตนดาร์ด.

Best,J. & Kahn,J.V. (1998). *Research in education*. 6 th New Jersey : Prentice-Hall.

Buckley Ralf. (1995). Where tourism and ecology meet in hiranburana et al. D (ed) Proceeding Ecotourism. *Concept Design and Strategy*. : 1-14 Srinakharinwirot University Press.

Daft, R. L. (2000). *Management 5th ed*. New York: Harcourt Collage.

Fridgen, J. (1991). *Dimension of tourism*. USA : Educational Institution, American Hotel &Hotel Association.

วารสารวิทยบริการ
ปีที่ ๒๔ ฉบับที่ ๒ เมษายน-มิถุนายน ๒๕๕๖

การศึกษาศักยภาพในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
ดร. นงลักษณ์ จันทราภากุล ผศ.ดร.นรินทร์ สังข์รักษา

- Gee, Chuck Y., Dexter J. L. Choy and James C. Makens. (1984). *The travel industry*. Westport Connecticut : AVI Publishing.
- Goyal, R. C. (1993). *Handbook of hospital personnel management*. India : Prantice-Hall.
- Sigala, Marianna and David Leslie. (2005). *International cultural tourism : Management Implications and Cases*. Oxford : Elsevier Butterworth-Heineman.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อผู้เขียน: อาจารย์ ดร. นงลักษณ์ จันทราภากุล
สาขาวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สถานที่ทำงาน: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110
โทรศัพท์: 081-6183034 E-mail: nokcedu@hotmail.com

สาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง

- การวิจัย การศึกษา สังคม และสุขภาพ
- สหวิทยาการ

ชื่อผู้เขียน: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นรินทร์ สังข์รักษา
สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
สถานที่ทำงาน: ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม 73000
โทรศัพท์: 081-8579337, 034-255254 ต่อ 2415
โทรสาร: 034-255095 E-mail: narin2100@yahoo.com

สาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง

- การวิจัย การศึกษา สังคม และสุขภาพ
- สหวิทยาการ การท่องเที่ยว และเศรษฐกิจพอเพียง
- การจัดการความรู้

*****